

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.72.323>
УДК 027.54 (477-25)НБУВ:[025.2]«2022/2023»

Лариса Пестрецова,

<https://orcid.org/0000-0001-7970-6652>,
завідувачка відділу комплектування бібліотечних фондів,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)
просп. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039, Україна
e-mail: pestretsova@nbuv.gov.ua

Євгенія Білько,

<https://orcid.org/0000-0002-5784-586X>,
наукова співробітниця,
відділ комплектування бібліотечних фондів,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)
просп. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039, Україна
e-mail: bilko@nbuv.gov.ua

Тетяна Ключок,

<https://orcid.org/0000-0003-1976-2024>,
головна бібліотекарка,
відділ комплектування бібліотечних фондів,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)
просп. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039, Україна
e-mail: klochok@nbuv.gov.ua

ОСНОВНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО В УМОВАХ ВІЙНИ (2022–2023)

Мета статті. На основі аналізу інформаційно-статистичних джерел розкрити основні аспекти комплектування бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах несприятливих зовнішніх чинників. **Методи дослідження.** Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження з використанням структурно-функціонального та порівняльного статистичного аналізу. **Наукова новизна.** Визначено особливості комплектування бібліотечного фонду в умовах воєнного стану, напрями діяльності, які сприяють реалізації державної інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечно-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Досліджено рівень частки національних україномов-

них видань в обсязі опрацьованих документів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2022–2023 рр., проведено порівняльний аналіз із попереднім досліджуванним періодом (2018–2020). **Висновки.** У результаті дослідження облікових документів та статистичних звітів щодо надходження документів до бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського впродовж 2022–2023 рр. та порівняльного аналізу із даними Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», яка здійснює функції щодо державної бібліографічної реєстрації всіх видів видань, України, виявлено вплив стану видавничої діяльності в країні в умовах несприятливих зовнішніх чинників на динаміку надходження документів.

Ключові слова: формування бібліотечного фонду в умовах війни, бібліотечно-інформаційні ресурси, актуалізація бібліотечних фондів, джерела комплектування, обов'язковий примірник документів України, наукові видання, українськомовні документи.

Актуальність теми дослідження. Повномасштабне російське вторгнення в Україну вплинуло на всі сфери життя, зокрема на діяльність і роль бібліотек у надзвичайних умовах воєнного часу. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ, Бібліотека) у цей історичний, складний для країни період прийняла важливий документ «Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025)» (далі Стратегія розвитку НБУВ), який визначає пріоритети, завдання і основні дії у бібліотечній та науковій діяльності НБУВ з урахуванням змін у політичних, соціально-економічних, соціокультурних та фінансових умовах розвитку держави, у ситуації викликів воєнного часу та плануванні повоєнної відбудови України. Стратегія розвитку НБУВ враховує світові тенденції визначення напрямів діяльності передових національних бібліотек світу та міжнародних організацій у галузі освіти, науки та культури» [15, с.3].

Дослідження аспектів комплектування фонду НБУВ в умовах війни є актуальним для бібліотечно-інформаційного комплексу, фонди та інформаційні ресурси якого є компонентом науково-інформаційного ресурсу країни та базисом для задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства.

Актуальним у період воєнного стану є також дослідження видавничої діяльності в Україні і тенденції щодо збільшення частки українськомовних видань в загальному обсязі надходжень обов'язкового примірника українських друкованих видань (далі ОП), оскільки

відповідно до державної політики нашої країни, саме українська мова є «гарантією збереження української нації та зміцнення державної єдності України», що визначається вимогами Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 р. № 2704-VIII [11].

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження діяльності українських бібліотек, їх ролі як інформаційно-комунікаційних установ в умовах воєнного стану, окремі аспекти комплектування і збереження бібліотечних фондів НБУВ (далі БФ), а також перспективи формування бібліотечно-інформаційних ресурсів наукових установ актуальними виданнями було представлено у доробку провідних наукових співробітників НБУВ: О. Василенко, Л. Дубровіної, О. Клименко, Т. Коваль, Т. Кулаковської, Ю. Половінчак, А. Потіхи, О. Сокур, Г. Солоїденко, Л. Туровської та ін. Науково-видавничу діяльність Національної академії наук України (далі НАН України) в умовах російсько-української війни та шляхи подальшого розвитку наукової періодики та книговидання у післявоєнний період проаналізовано провідними науковцями НАН України – академіком Я. Яцківом, О. Вакаренко, Ю. Діденко [16].

Для визначення основних аспектів комплектування фондів НБУВ в умовах війни (2022–2023) та здійснення порівняльного аналізу з попередніми роками ми скористалися напрацюваннями фахівців відділу комплектування бібліотечних фондів НБУВ (далі ВКБФ, Відділ) Є. Білько, Т. Клочок, Л. Пестрецової, О. Посметної, І. Шульги та ін., які неодноразово висвітлювали у матеріалах своїх доповідей і наукових статей стан і особливості формування бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ у різні періоди. У процесі дослідження також використано звіти про діяльність НАН України у 2022–2023 рр., звіти про бібліотечно-інформаційну діяльність НБУВ (2022–2023), статистичні дані та облікові документи ВКБФ стосовно надходження видань відповідно до джерел. Дослідження діяльності українських бібліотечних установ в умовах війни поки перебуває на початковому етапі.

Метою статті є розгляд основних аспектів комплектування бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах несприятливих зовнішніх чинників на основі аналізу інформаційно-статистичних джерел.

Виклад основного матеріалу. Після вторгнення Російської Федерації (далі РФ) в Україну у лютому 2022 р. перед книгозбірнями

постали важливі завдання щодо формування БФ актуальними документами, оскільки відповідно до Закону України про бібліотеки і бібліотечну справу «бібліотеки України є складовою частиною інформаційної системи держави, а бібліотечні ресурси – складовою частиною інформаційних ресурсів держави»[8, с. 11]. Про ефективне використання інформаційних ресурсів бібліотек у сучасних умовах було зазначено в аналітичному матеріалі фахівців Відділу щодо актуалізації фондів наукових установ НАН України: «Інформаційна безпека передбачає належний рівень інформаційної культури, здатність держави створити умови для розвитку та максимально ефективного використання інформаційних ресурсів в інтересах суспільства. Важливим складником інформаційних ресурсів держави є бібліотечні ресурси, які потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема від ворожих інформаційних впливів» [6]. Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України (сьогодні – Міністерство культури та стратегічних комунікацій України (далі МКСК) щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку із збройною агресією РФ проти України було представлено на офіційному вебсайті МКСК у 2022 р. У документі зазначено про неприпустимість зберігання у бібліотечних фондах видань, зміст яких спрямований на пропаганду війни, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України, ліквідацію незалежності України, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини тощо, з іншого боку – про виваженість при вилученні документів із застосуванням індивідуального підходу до кожного видання, що зберігається в БФ установи [13]. У разі необхідності збереження у фондах національних бібліотек, зокрема НБУВ, видань, що підпадають під вилучення згідно з рекомендаціями, їх не можна популяризувати та розмішувати у відкритому доступі.

В умовах воєнного часу, впровадженого в Україні після широко-масштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 р., комплектування набуло важливого значення для ефективного формування бібліотечних фондів актуальними документами. Система формування фондів будь-якої установи залежить від бюджетного фінансування, видавничої діяльності в країні, суспільно-політичного і економічного стану в державі. Аналітичну оцінку становища української культури за період повномасштабного вторгнення РФ з 24 лютого 2022 р. було представлено

експерткою Українського інституту книги Христиною Семерин у співпраці з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва на їхньому сайті (<https://dif.org.ua/>). У матеріалі було проаналізовано доступні дані про становище книгозбірень та видавничої галузі за час повномасштабної війни: «видавнича галузь зіткнулася зі спільними для всіх галузей культури і креативних індустрій викликами: втратами і пораненням людей, евакуацією й мобілізацією, фізичною небезпекою, простоем, руйнуванням приміщень, інфраструктури, логістики, знищенням книжок, закриттям книгарень тощо. З лютого 2022 р. обсяг книговидання зменшився майже наполовину». У цьому дослідженні зазначено, що наклади знизилися на 35%, половина видавництв (51,2%) змінила форму роботи (часткова, онлайн, офлайн), а 9,8% – зупинилися, серед них «Смолоскип», видавець Олександр Савчук, «Основа». Також йдеться про те, що у кожного п'ятого видавця пошкоджені чи зруйновані приміщення. Більше половини видавництв залишаються на своїх місцях (54,9%), тоді як 7,3% переїхали, а 35,4% частково змінили локацію. Невелика кількість видавців (2,4%) опинилася за кордоном¹ (<https://dif.org.ua/article/vidavniststva-y-biblioteki-ukraini-pid-chas-viyni-vtrati-vikliki-derusifikatsiya>).

Динаміку розвитку українського книговидання за 2023 р. представлено також у аналітичному огляді А. Воронцової на основі даних статистичного моніторингу та аналізу друку Книжковою палатою України: «книговидавничий сектор поступово відновлює обсяги друкованої продукції: порівняно з 2022 р. у загальному асортименті книг і брошур спостерігалось збільшення випуску книг: за назвами – на 5576 друк. од. (70,2%), за накладом – на 10 624,4 тис. прим. (116,0%)» [2, с. 10].

Формування фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах війни залишається одним із найважливіших напрямів її діяльності. Як провідний науково-інформаційний та соціокультурний центр держави, найбільша бібліотечна установа України національного статусу з фондом більше 16 млн одиниць зберігання

¹ Семерин Х. Видавництва й бібліотеки України під час війни: втрати, виклики, дерусифікація. *Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва* : вебсайт. 11 листопада 2022 р. URL: <https://dif.org.ua/article/vidavniststva-y-biblioteki-ukraini-pid-chas-viyni-vtrati-vikliki-derusifikatsiya>

документів, НБУВ має вирішувати непрості завдання щодо забезпечення інформаційно-знаннєвих потреб суспільства.

Стратегією розвитку НБУВ (2022–2025) одним із пріоритетних завдань діяльності Бібліотеки визначено «удосконалення механізму комплектування, організації та зберігання бібліотечних фондів, формування консолідованих бібліотечних ресурсів ретроспективної та сучасної інформації шляхом використання баз даних та інтернет-ресурсів, альтернативних джерел комплектування, створення цифрових колекцій, комплектування електронними виданнями, з урахуванням готовності до несприятливих умов, надзвичайних ситуацій та для забезпечення максимальної повноти, достовірності та доступності інформації» [15, с. 4].

Із самого початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну в НБУВ було організовано приймання надходжень з видавництва і установ усіх регіонів України, а саме: поштові відправлення обов'язкового примірника, посилки і бандеролі від партнерів по документообміну, іншу важливу для НБУВ кореспонденцію. Регулярно доставляли свою книжкову продукцію видавництва Києва: «Адеф-Україна», «Дух і літера», «Знання України», ПП «КристалБук», «Ліра-К», «Політехніка», ТОВ «Право України», академічні ВД «Академперіодика» і «Наукова думка» та ін.; видавництва Харкова: «Основа», ТОВ «ПЕТ», «Ранок», «Фоліо», ВД «Школа», а також видавництва інших регіонів України: «БукРек» (Чернівці), ПрАТ «Волинська обласна друкарня» (Луцьк), «Ліра ЛТД» (Дніпро), «Навчальна книга – Богдан» (Тернопіль), ПП «Нова книга» (Вінниця), «Світ» (Львів), «Фенікс» (Одеса) та інші видавничі установи і типографії. Через постійні ворожі обстріли ускладнилася робота видавництв у містах Харків, Дніпро, Запоріжжя, які завжди разом з Києвом були у першій десятці міст за кількістю видавничих організацій і за накладом видань. У 2023 р. «серед лідерів українського книгодрукування як за назвами, так і за тиражами залишалися Київ – 5328 друк. од. тиражем 9899,2 тис. прим. і Харківська область – 2983 друк. од. тиражем 10 177 тис. прим. У загальному випуску книг і брошур ці два регіони надрукували понад половину зазначених видань (54,7% за назвами та 81,4% за тиражами)» [2, с. 14].

Умови воєнного стану в Україні відобразилися й на організації процесу комплектування бібліотечного фонду НБУВ. Для отримання і упорядкування вантажів і посилок з літературою вже у квітні 2022 р.

було виділено три співробітника Відділу, а у червні, за графіком неповного робочого дня, встановленого для більшості співробітників бібліотеки (згідно із наказами генерального директора НБУВ щодо організації роботи в умовах воєнного стану), на роботу вийшли решта працівників ВКБФ для здійснення виробничих процесів щодо опрацювання нових надходжень.

У жовтні 2022 р., унаслідок атак ворога на об'єкти енергетичної інфраструктури, почалися стабілізаційні та аварійні відключення електроенергії в м. Києві. У часи відсутності світла співробітники Відділу виконували інші процеси – не пов'язані з роботою на комп'ютері і наповненням у САБ «ІРБІС64» бази даних електронного каталогу НБУВ: здійснювали початкове опрацювання періодичних видань, контроль за надходженням обов'язкового примірника видань України, роботу з картковими каталогами, упорядкування інвентарних та актових книг, розподіл нових надходжень за джерелами і видами видань. Вищезазначені фактори вплинули на зменшення кількості опрацьованих документів і виконання у 2022 р. планових завдань щодо надходжень за всіма джерелами.

Зменшення більш ніж удвічі кількості виданих в Україні книг і брошуру 2022 р. (порівняно з 2021 р.) представлено також у даних Книжкової палати України: 9691 друкована одиниця (2022) проти 21 095 одиниць (2021). Наклад зменшилися майже вчетверо: 11 704,2 тис. прим. у 2022 р. проти 44 753 тис. прим. у 2021 р. Але вже у 2023 р. було зареєстровано 15 187 назв книг і брошур загальним накладом 24 664 тис. прим., що порівняно з даними 2022 р. більше за назвами на 56%, за накладами – на 110,7%².

Ця ситуація у видавничій сфері відобразилася і на стані формування фондів НБУВ. У період 2022–2023 рр. комплектування бібліотечного фонду здійснювалося, як і в попередні роки, за безоплатними джерелами надходження документів: обов'язковий примірник видань України, дари, український книгообмін, міжнародний книгообмін (здійснюється відділом іноземного комплектування), державні програми та інші джерела. Відсоткове співвідношення кількісних показників надходження документів за джерелами наведено у діаграмі.

² Неперіодичні видання. Книги та брошури. *Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова»*. URL: http://www.ukrbook.net/statistika_.html#neperiod

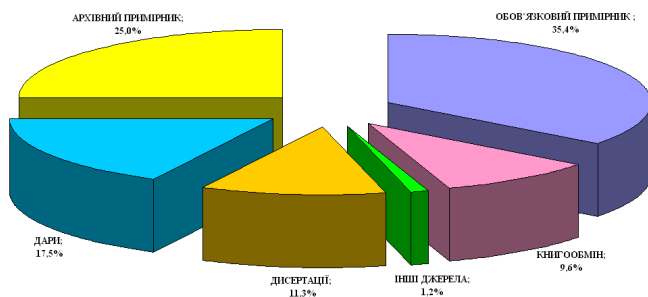

Рисунок. Відсоткове співвідношення нових надходжень до діючих фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за джерелами (2022–2023)

Якщо порівняти кількісні показники надходження видань у 2021 р. із статистичними даними облікових документів НБУВ про нові надходження видань у 2022–2023 рр., спостерігаємо негативний вплив воєнного стану в країні на комплектування бібліотечних фондів у 2022 р. і поступове зростання надходжень у 2023 р. Це пов'язано як із поліпшенням стану українського книговидавництва у 2023 р., так і з активізацією діяльності співробітників ВКБФ щодо комплектування бібліотечних фондів новими документами в цих особливих умовах: взаємодія з видавничими установами, авторами, дарувальниками, посилення контролю за надходженням ОП, співпраця з науковими установами НАН України, національними, державними установами, а також з бібліотеками-партнерами НБУВ з документообміну (дані у табл. 1).

Відповідно до статистичних звітів, складених фахівцями ВКБФ, за даними Генеральної книги сумарного обліку Ч. III («Рух фонду»), за досліджуваний період (2021–2023) обсяг нових надходжень до НБУВ у 2022–2023 рр. становив більше 100 тис. прим. (107 460), загальний фонд НБУВ на 1.01.2024 р. – 16 146 008 прим. документів.

Основним джерелом поповнення національного інформаційного фонду НБУВ (більше 60%) є надходження двох обов'язкових примірників документів, що регламентується Законом України «Про обов'язковий примірник документів» від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV і дає змогу забезпечувати інформаційні потреби користувачів

Бібліотеки та поповнювати архів творів друку України [12]. Впродовж 2022–2023 рр. до бібліотечного фонду НБУВ надійшло 38 035 од. обов’язкового примірника друкованих документів України (35,4%), а також 26 846 од. архівного примірника (25%), що разом становить майже 65 тис. прим. документів.

Таблиця 1.

**Відсоткове співвідношення нових надходжень до діючих фондів
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
за джерелами (2021–2023)**

Рік Надходження	2021		2022		2023	
	Кількість, прим.	% від загальної кількості	Кількість, прим.	% від загальної кількості	Кількість, прим.	% від загальної кількості
Обов’язковий примірник	27 140	44,9%	15 321	34,1%	22 714	36,3%
Архівний примірник	17 064	28,2%	10 916	24,3%	15 930	25,5%
Дисертації	1308	2,2%	4960	11,0%	7204	11,5%
Книгообмін вітчизняний	3058	5,1%	2175	4,8%	2807	4,5%
Книгообмін міжнародний	3464	5,7%	3038	6,8%	2289	3,6%
Дари	7654	12,6%	7925	17,6%	10 920	17,5%
Видання НБУВ	652	1,1%	476	1,1%	498	0,8%
Інші джерела	171	0,3%	117	0,3%	170	0,3%
Разом	60 511		44 928		62 532	

Обсяги надходження ОП до бібліотечного фонду НБУВ у 2021–2023 рр. є пропорційними оперативним даним Книжкової палати України за цей період. Дані статистичного аналізу представлено у табл. 2.

В умовах воєнного часу, як ніколи, є стратегічно важливим збереження і поповнення суверенних інформаційних ресурсів, зокрема національних бібліотечних ресурсів документами державною мовою. Згідно із вимогами Закону України «Про забезпечення функціонування

української мови як державної» від 25.04.2019 р. № 2704-VIII «повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території держави є гарантією збереження української нації та зміцнення державної єдності України» [11]. У 2022 р. Верховна Рада України прийняла Закон[9], яким урегульовано стимулювання розвитку українського книжкового ринку як важливого фактору гуманітарного розвитку та національної безпеки в умовах війни з РФ.

Таблиця 2.

Порівняльна таблиця надходжень ОП до фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадської даних Книжкової палати України(2021–2023)

Рік Види видань	2021		2022		2023	
	Дані Книжкової палати України, прим.	Надходж. ОП до НБУВ, прим.	Дані Книжкової палати України, прим.	Надходж. ОП до НБУВ, прим.	Дані Книжкової палати України, прим.	Надходж. ОП до НБУВ, прим.
Книжкові видання	28 755	17 842	10 725	11 161	16 939	17 568
Періодичні видання	10 736	9298	7256	4160	6514	5146
Разом	39 491	27 140	17 981	15 321	23 443	22 714

У попередніх дослідженнях фахівців ВКБФ на основі статистичних і облікових даних надходження друкованих документів вже було представлено аналіз щодо формування бібліотечного фонду НБУВ україномовними виданнями за період 2018–2020 рр. [7], а також досліджено зміни у динаміці наповнення фонду Бібліотеки україномовними періодичними виданнями впродовж 2013–2021 рр. [5].

У контексті сучасних умов воєнного стану і тенденцій розширення масиву національних україномовних видань у бібліотечних ресурсах, для виявлення частки документів українською мовою, фахівці відділу комплектування дослідили друковані документи, які надійшли до НБУВ упродовж 2021–2023 рр. за джерелом «обов’язковий примірник» (табл. 3).

Таблиця 3.

Частка україномовних документів у надходженнях обов'язкового примірника видань України до фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського(2021–2023)

Надходження Рік	Обов'язковий примірник видань України, прим.	З них укр. мовою, прим.	Частка укр. мовою, %
2021	27 140	23 848	88%
2022	15 321	13 583	89%
2023	22 714	20 926	92%

Аналізуючи наведені статистичні дані, спостерігаємо збільшення частки україномовних документів за означений період, що збігається із даними Книжкової палати України щодо характеристики документів, зареєстрованих у цей період, за мовною ознакою: у 2023 р. 83,5% загальної кількості назв книг і брошур (12 688 друк. од.) і 91,7% загального накладу (22 612,8 тис. пр.) випущено українською мовою. Кількість назв українською порівняно з 2022 р. зросла на 4720 друк. од. (59,2%), тиражі – на 11 989,6 тис. прим. (112,9%) [2, с. 13].

У 2023 р. в Україні понад 90% усіх видань було надруковано українською мовою, відповідно – не більше семи відсотків видань вийшли російською. За словами Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя, 2023-й – знаковий рік для дерусифікації української книги: «Невдовзі після короткого «оніміння» одразу після повномасштабного вторгнення РФ, письменники і видавці взялись продукувати нові книжки, перевидувати класику, перекладати закордонних авторів»³.

Основним завданням інформаційної політики держави на сучасному етапі є зміцнення національного інформаційного суверенітету, збереження і поповнення суверенних інформаційних ресурсів, в окрема і національних бібліотечних ресурсів державною мовою.

Маючи статус наукової установи, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського надає особливого значення питанням ефек-

³ Лисенко О. Недосвідчені працівники, блекаути і російські атаки: боротьба української книжки за друк. *Українська правда. Життя* : вебсайт. 1 серпня 2023 р. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/08/1/255679/>

тивного формування інформаційного потоку наукових видань, тому співробітниками ВКБФ здійснюється аналіз і контроль за надходженням до фондів НБУВ ОП книжкових видань наукових установ НАН України – монографій, неперіодичних збірників наукових праць, довідкових, енциклопедичних, науково-популярних, навчальних видань тощо, представлених у анотованих каталогах книжкових видань Національної академії наук України.

У статті провідних науковців Я. Яцківа, О. Вакаренко і Ю. Діденко [16] зазначено фактори, що вплинули на науково-видавничу діяльність НАН України в умовах російсько-української війни: «Окупація територій, руйнування, вимушена евакуація призвели до того, що у видавничій галузі вартість послуг і матеріалів зросла на 30–40%, ускладнилася комунікація між виконавцями, виникли логістичні труднощі з доставкою видрукованих тиражів до установ НАН України, розташованих поза Києвом» [16, с. 101].

Якщо порівняти дані науково-видавничої діяльності НАН України з 2021 р. (було видано 550 назв наукових книг), то у 2022–2023 рр. спостерігаємо зменшення кількісних показників: 344 назви у 2022 р. і 387 назв наукових книг у 2023 р. Всього за окреслений період (2022–2023) вийшло друком 731 од. наукових книг, з яких –542 монографії працівників Академії [3].

Процес контролю за надходженням ОП наукових видань значною мірою залежить від наполегливості фахівців відділу та розширення взаємодії зі співробітниками бібліотек наукових установ НАН України, видавництвами та авторами. Дослідження стосовно повноти надходження академічних документів до фондів НБУВ за щорічними анотованими каталогами книжкових видань дає змогу отримувати повну картину видавничої діяльності наукових установ НАН України, здійснювати аналіз цих надходжень та виявляти прогалини у комплектуванні. Простежується позитивна тенденція зростання кількості установ НАН України, які надсилають до фондів НБУВ ОП своїх видань у більших обсягах. Результати досліджень представлені у публікаціях Є. Білько [1].

Друковані примірники дисертацій НБУВ отримувала від здобувачів ступеня доктора філософії аж до початку 2023 р., незважаючи на зміни, внесені Постановою Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020 р. щодо вилучення норми про передачу друкованого

примірника дисертації до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з тексту Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (змінено у п. 27) [10].

Відповідно до нових правил здобувачі повинні передавати лише електронний примірник дисертації до Національного депозитарію академічних текстів або Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації». Після реорганізації у Міністерстві освіти і науки (далі МОН) України і створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти замість Департаменту атестації кадрів, у 2022 р. до НБУВ було довезено ще близько 4 тис. прим. дисертацій за минулі роки, які залишалися у різних приміщеннях Департаменту. Впродовж 2022–2023 рр., незважаючи на умови війни, Відділом було опрацьовано 12 164 прим. друкованих примірників дисертацій – 11,3%.

Другим за обсягом надходження видань у 2022–2023 рр. було джерело «Дари», завдяки якому отримано майже 18% від загальних надходжень до бібліотечного фонду НБУВ: було отримано, опрацьовано та передано до фондів НБУВ 18 845 прим. документів як дублетних, так і перших примірників документів різноманітної тематики.

В умовах війни необхідно ефективно використовувати інформаційні ресурси Бібліотеки з урахуванням конкретних запитів користувачів і підвищеного інтересу суспільства стосовно видань, які містять матеріали історії, традицій і духовності українського народу, його культури, мови і писемності, до творів українських класиків, сучасних авторів, а також до літератури соціально значущої тематики. За цей період у дар від авторів і окремих осіб НБУВ отримала близько 3 тис. прим., з яких – більше 200 прим. унікальних видань для відділів образотворчих мистецтв, стародруків та рідкісних видань, фондів рукописної спадщини, юдаїки, зарубіжної україніки тощо. Зокрема, значний внесок у поповнення фондів нашої книгозбірні виданнями мистецтвознавчої тематики зробила заслужена діячка мистецтв України, членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України Ніна Саєнко, яка у 2023 р. передала зі свого особистого зібрання для відділу образотворчих мистецтв НБУВ альбоми живопису й декоративного мистецтва, графіки і скульптури, каталоги виставок, біографічні та довідкові видання щодо майстрів, художників

тощо (більше 100 прим.). Доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України Г. Боряк передав до фондів НБУВ цінні джерелознавчі видання щодо історії Польщі в архівних документах, а також видання, які представляють дослідження з історії картографії Великого Князівства Литовського, що містять репродукції мап Європейських країн XV–XVIII ст. Відомий київський меценат та бібліофіл В. Кривобок подарував кілька цінних і змістовних видань, зокрема *«Битва за Соборність: від легенди до правди»*, яке занурить у події сторічної давнини та дасть відповіді на багато історичних питань.

Значна кількість документів (наукові книги і періодичні видання) надходить до НБУВ як дар від наукових установ НАН України. Так, від Інституту загальної енергетики НАН України було отримано англomовні видання, присвячені питанням і вирішенню проблем у галузях електроенергетики, екології, метрології тощо (книги надруковані у видавничій компанії Springer). Президія НАН України регулярно передає наукові видання Академії, які поповнюють бібліотечні фонди структурних підрозділів і читальних залів для оперативного обслуговування користувачів НБУВ та популяризації наукових знань. «В умовах посилення інформаційного протистояння великого значення набувають наукові видання, які висвітлюють результати досліджень за перспективними напрямками науки і техніки, історії України та української державності, інформаційно-аналітичні матеріали щодо енергетичної і оборонної безпеки, відновлення та розвитку економіки, енциклопедичні, довідкові видання, збірники наукових праць» [4, с. 59].

Громадська організація «Асоціація медиків України» з метою збереження матеріалів щорічних науково-практичних конференцій, проведених спільно з Комунальним закладом «Бахмутський медичний фаховий коледж» у 2014–2022 рр., подарувала НБУВ 11 томів збірників доповідей для надання загального доступу до наукових публікацій фахівців у галузі медицини та освіти.

Окремо можна виділити зібрання та колекції приватних осіб та установ (складник джерела Дари), що надійшли впродовж означеного періоду. У травні 2022 р. НБУВ отримала від родини українського прозаїка і драматурга Івана Кіндратовича Микитенка (1897–1937) більше 400 прим. для поповнення його власної колекції, яка вже містить 436 прим. документів (було започатковано в НБУВ у 2006 р.).

Основна частина переданих видань, надрукована українською мовою, датується першою пол. XX ст. і має науковий зміст. В історію української літератури Іван Микитенко входить передусім своїми найкращими п'єсами-драмами й комедіями, а також мають значення його оповідання і повісті, які є публіцистично загострені й колоритні. Драматургія І. Микитенка була присвячена злободенним проблемам, відображала напругу соціальних змін у суспільстві й тому змогла донести до нашого часу гарячий подих своєї доби.

Наприкінці 2023 р. доктор економічних наук Олена Чмир передала в дар частину видань (84 прим.) з особистої бібліотеки доктора наук, заслуженого діяча науки і техніки Василя Пили (1932–2023). Це власні твори Василя Івановича, публікації його учнів, а також монографії, подаровані авторами з різних куточків України на знак поваги до відомого науковця та визнання його авторитету, які були опрацьовані та передані до фондів НБУВ як «Зібрання Василя Пили».

До колекції Фонду Президентів України (далі ФПУ) за окреслений період направлено 145 прим. цінних документів, зокрема: двотомне видання «*Manuscripts of the Holy Quran*» на основі ілюстрацій, більшість із яких надруковано уперше, і представлено ранню історію арабського письма та розвитку коранічної каліграфії; репринтне видання унікальної книги 1911 р. «*Картини церковної життя Черніговської Епархії з IX століття за історію*» у шкіряній палітурці з орнаментом із срібла. До колекції ФПУ також направлено енциклопедію українського народу «*Україна – Козацька держава*», в якій відображено історію і культуру українського козацтва у світликах з оригіналів документів, мап, стародруків, рукописів, клейнодів, з творів графіки, живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва та інших українських козацьких старожитностей. Книги, які надійшли в НБУВ з Офісу Президента для колекції Фонду Президентів України, були подаровані главам нашої держави у різні роки, серед них і видання у коштовній оправі, з високою якістю поліграфії.

У грудні 2023 р., у рамках проекту «Польська полиця в Україні», ініційованого Міністерством культури та національної спадщини Польщі і Міністерством культури та інформаційної політики України, до НБУВ надійшов комплект книг із 20 примірників – переклади українською мовою польської класичної та сучасної літератури для експозиції в НБУВ і започаткування книжкового зібрання «Польська

полиця в Україні». Проєкт реалізується Інститутом книги в Польщі у співпраці з Українським інститутом книги.

Незважаючи на умови воєнного стану, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у 2022–2023 рр. продовжила співпрацю з бібліотеками-партнерами з українського документообміну (217 установ), завдяки чому заповнювалися лакуни регіональних видань у бібліотечному фонді НБУВ (4982 прим.), а також здійснювався міжнародний документообмін із зарубіжними партнерами (539 установ із 58 країн світу), який є основним джерелом комплектування бібліотечних фондів зарубіжними періодичними і книжковими виданнями (5327 прим.). Усього за окреслений період книгообмін в загальних надходженнях НБУВ становить 9,6%– більше 10 тис. прим. документів.

У контексті соціальної ефективності бібліотечно-інформаційної діяльності НБУВ значну увагу приділялося співпраці з бібліотеками прифронтових міст, таких як Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв, Харків, Суми, Чернігів тощо та підтримувався з ними зв'язок для здійснення допомоги у поповненні фондів потрібними документами. Відділом комплектування бібліотечних фондів частково вже відновлено пересилання літератури бібліотек та наукових установ м. Запоріжжя, до Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Сумського державного університету, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Харківського національного університету імені В. І. Каразіна, Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Софії та Олександра Русових тощо. Зверталися за допомогою у комплектуванні своїх фондів актуальними виданнями і бібліотеки Києва, Київської області, а також інші установи, які потребують відновлення документних ресурсів. У рамках вітчизняного документообміну відбувалася активна співпраця з національними установами та бібліотеками України загальнодержавного значення такими, як Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Національна історична бібліотека України, Національна медична бібліотека України, Державна бібліотека України для юнацтва, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський національний університет імені Т. Шевченка та ін. У 2023 р. було відновлено співпрацю з науковою бібліотекою Київського національного університету культури і мистецтв: з поточного обмінного

фонду ВКБФ за їхнім замовленням передано 493 прим., а для бібліотечних фондів НБУВ отримано 218 прим. навчальної, довідкової, науково-популярної літератури власних видань КНУКІМ відповідної тематики (культурологія, теорія та практика українського та зарубіжного мистецтва, зокрема музики, театру, кіно тощо).

На тлі вищезазначених подій активізувалася співпраця НБУВ з низкою установ НАН України, що передавали для бібліотечного і обмінного фондів Бібліотеки власні видання з актуальної тематики, які викликають значний інтерес як у користувачів НБУВ, так і у наших партнерів з документообміну. Так, Інститут історії України НАН України 2023 р. передав більше 30 назв (752 прим.) праць фахівців установи з історії нашої Держави у різні періоди її існування і розвитку, історії України в контексті європейської та світової історії, регіональної історії тощо; Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України – 68 назв (558 прим.) документів з питань вивчення фауни України, збереження біологічного різноманіття, охорони природно-заповідного фонду, тваринного світу, каталоги колекцій Зоологічного музею; Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України передав для потреб НБУВ праці своїх науковців з питань інтродукції, селекції, проблем збагачення та ефективного використання рослинної різноманітності природної флори тощо. Від Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського отримала 101 назву (202 прим.) найвагоміших праць науковців Інституту за різні роки, серед яких – енциклопедичні багатотомні видання з української музики, мистецтва, українського театру, а також етнографічні дослідження науковців установи.

Про пріоритетні напрями діяльності бібліотек наукових установ НАН України в умовах воєнного часу зазначено у науковій статті Г. Солоїденко і Т. Кулаковської: «Бібліотеки наукових установ НАН України, працюючи на передових позиціях «інформаційного фронту», долучившись до заходів та ініціатив української бібліотечної спільноти, визначили пріоритети діяльності в умовах війни: збереження унікальних фондів та ресурсів, інформаційне забезпечення наукової діяльності академічних установ» [14, с. 262].

Для оперативного інформування фахівців, а також партнерів з книгообміну про наявність українських документів в обмінному фонді

співробітники ВКБФ у 2022–2023 рр. випустили два випуски щорічного науково-інформаційного видання «Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського». Електронні версії покажчиків репрезентовано (розміщено) на сайті НБУВ (www.nbuv.gov.ua/node/502, розділ «Дари і нові надходження»: Співробітництво – Книгообмін).

Отже, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського навіть у цих непростих умовах робить все можливе для активізації взаємодії з іншими бібліотеками та установами заради продовження культурного розвитку нашого суспільства і здійснює допомогу у забезпеченні інформаційних потреб користувачів бібліотечних ресурсів всіх регіонів нашої країни актуальною літературою.

Крім основної діяльності ВКБФ щодо комплектування бібліотечних фондів НБУВ важливим напрямом роботи відділу впродовж 2022–2023 рр. залишалася підготовка інформаційно-аналітичних довідок відповідно до запитів органів державної влади України, державних установ і бібліотек, видавничих організацій, окремих осіб стосовно даних щодо документів бібліотечного фонду НБУВ (опрацювання нових надходжень, видова і тематична структура документів, статистичні показники та інші інформаційні матеріали). Співробітниками Відділу за цей період надано близько двохсот письмових бібліографічних, інформаційних довідок про надходження документів до НБУВ, підготовлено і відправлено більше ста листів до видавничих організацій і редакцій періодичних видань щодо вчасного надсилання до фондів НБУВ обов’язкового примірника видань України.

Упродовж 2022–2023 рр., незважаючи на роботу в умовах воєнного стану, відділом комплектування НБУВ здійснювалося виконання завдань щодо формування бібліотечних фондів новими і ретроспективними українськими виданнями.

Висновки. За результатами дослідження визначено особливості комплектування бібліотечного фонду НБУВ з урахуванням змін у політичному, соціокультурному та фінансово-економічному розвитку держави в умовах війни, окреслено напрями діяльності, які сприяють реалізації державної інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечно-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Також, виявлено фактори, які негативно вплинули на діяльність установ і видавництв, зокрема і НАН України,

а також зумовили скорочення кількісних показників надходжень до НБУВ у період 2022–2023 рр.: *стан української видавничої галузі в умовах війни* (руйнування приміщень, інфраструктури, логістики, зменшення обсягів книговидавання, зростання вартості послуг і матеріалів у книговидавничій галузі); *стан науково-видавничої діяльності НАН України в умовах російсько-української війни* (скорочення випуску наукових монографій і збірників, зменшення тиражів енциклопедичних, словникових, наукових періодичних видань тощо); *відсутність державного фінансування* платних джерел надходження; *скорочення вітчизняного документообміну* з бібліотеками і установами у прифронтових і прикордонних містах України; *скорочення міжнародного документообміну* із зарубіжними установами; *обмежене фінансування поштових витрат* для здійснення документообміну.

Для оптимізації завдань щодо комплектування фондів НБУВ в умовах війни необхідно: *враховувати чинники, які впливають на розвиток видавничої галузі в країні* (бюджетне фінансування, суспільно-політичний і економічний стан у державі тощо); *активізувати діяльність відділу щодо комплектування бібліотечного фонду сучасними виданнями з різних галузей знань, враховуючи інформаційно-знаннєві потреби суспільства та користувачів Бібліотеки у ситуації викликів воєнного часу; сприяти актуалізації бібліотечного фонду НБУВ, враховуючи рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку із збройною агресією РФ проти України у 2022 р.* [13]; *визначити стратегічно важливим і пріоритетним поповнення бібліотечних фондів НБУВ документами державною мовою, що є «гарантією збереження української нації та зміцнення державної єдності України»* [11]; *контролювати надходження обов'язкового примірника українських документів, використовуючи дані Книжкової палати України імені Івана Федорова, яка здійснює функції державної бібліографічної реєстрації; проводити регулярний моніторинг видавничих сайтів, каталогів, а також даних щодо науково-видавничої діяльності наукових установ НАН України; поглиблювати взаємодію з установами НАН України для вчасного отримання наукових видань для бібліотечного і обмінного фондів НБУВ з метою розповсюдження і популяризації наукового доробку, який висвітлює результати досліджень за перспективними напрямками науки і техніки; активізувати співпрацю з національними, державними установами*

і бібліотеками, розширювати коло партнерів з документообміну; *популяризувати праці фахівців НБУВ* шляхом документообміну, що сприятиме розкриттю інформаційних ресурсів Бібліотеки; *враховувати розвиток цифрових технологій*, скорочення випуску друкованих видань і появу документів на нових носіях інформації.

У ситуації викликів воєнного часу Відділ виконує одне з пріоритетних завдань, визначених Стратегією розвитку НБУВ (2022–2025), а саме – комплектування фондів бібліотечно-інформаційного комплексу сучасними виданнями, які містять актуальні матеріали з різних галузей знань і саме зараз викликають підвищений інтерес у користувачів та привертають увагу суспільства.

Список бібліографічних покликань

1. Білько Є. Стан надходження книжкових видань наукових установ НАН України до фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у період 2020–2022 рр. *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2022 році* : інформ.-аналіт. огляд. Київ, 2023. Вип. 28. С. 66–69. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>
2. Воронцова А. Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2023 року. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 4. С. 9–17. DOI: 10.36273/2076-9555.2024.4(333).9-17
3. Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2023 році. Київ : Академперіодика, 2024. 470 с.
4. Пестрецова Л., Шульга І. Забезпечення обмінного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського книжковими виданнями наукових установ НАН України у період 2020–2023 рр. *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2022 році* : інформ.-аналіт. огляд. Київ, 2023. Вип. 28. С. 59–65. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>
5. Пестрецова Л., Шульга І., Клочок Т. Особливості формування фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського періодичними виданнями у 2013–2021 рр. *Бібліотечний вісник*. 2022. № 3. С. 40–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.03.040>
6. Посметна О., Пестрецова Л., Клочок Т. Актуалізація фондів мережі НАН України в сучасних умовах (нормативи та рекомендації щодо вилучення документів). *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2022 році* : інформ.-аналіт. огляд. Київ, 2023. Вип. 28. С. 70–74. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

7. Посметна О., Клочок Т. Сучасні тенденції формування україномовної частини бібліотечного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2018–2020). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 66. С. 111–121. DOI: <https://doi.org/10.15407/pr.66.111>

8. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 р., №32/95-ВР.*База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/32/95>

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидання і книгорозповсюдження : Закон України (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 3731-IX від 22.05.2024). *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20#Text>

10. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 2016 р. №567 і від 6 березня 2019 р. № 167. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2021-%D0%BF#Text>

11. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р., № 2704-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.

12. Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14#Text>

13. Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. URL: <https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf>

14. Солоіденко Г., Кулаковська Т. Збереження бібліотечного фонду – пріоритетний напрям діяльності бібліотек наукових установ НАН України в умовах воєнного часу. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 68. С. 261–273. DOI: <https://doi.org/10.15407/pr.68.261>

15. Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025). *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_3

16. Яцків Я. С., Вакаренко О. Г., Діденко Ю. В. Науково-видавнича діяльність НАН України в умовах російсько-української війни. *Вісник Національної академії наук України*. 2023. № 6. С. 100–105. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001404334>

References

1. Bilko, Ye. (2023). Stannadkhodzheniia knyzhkovykh vydann naukovykh ustanov NAN Ukrainy do fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho u period 2020–2022 rr. [The state of receipt of book editions of scientific institutions of the NAS of Ukraine to the funds of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine in the period 2020–2022]. *Robota bibliotek naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u 2022 rotsi*, 28, 66–69. Retrived from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754> [In Ukrainian].
2. Vorontsova, A. (2024). Knyhovydavnycha diialnist v Ukraini za pidsumkamy 2023 roku [Bookpublishing activity in Ukraine according to the results of 2023]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 4, 9–17. DOI: 10.36273/2076-9555.2024.4(333).9-17 [In Ukrainian].
3. (2024). Zvit pro diialnist Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u 2023 rotsi [Report on the activities of the National Academy of Sciences of Ukraine in 2023]. Kyiv, Ukraine: Akademiï periodyky. [In Ukrainian].
4. Pestretsova, L., & Shulha, I. (2023). Zabezpechennia obminnoho fondu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho knyzhkovymy vydanniamy naukovykh ustanov NAN Ukrainy u period 2020–2023 rr. [Provision of the exchange fund of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with book editions of scientific institutions of the NAS of Ukraine in the period 2020–2023]. *Robota bibliotek naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u 2022 rotsi*, 28, 59–65. Retrived from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754> [In Ukrainian].
5. Pestretsova, L., Shulha, I., & Klochok, T. (2022). Osoblyvosti formuvannia fondu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho periodychnymy vydanniamy u 2013–2021 rr. [Peculiarities of the formation of the fund of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine by periodicals in 2013–2021]. *Biblioteknyi Visnyk*, 3, 40–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.03.040> [In Ukrainian].
6. Posmietna, O., Pestretsova, L., & Klochok, T. (2023). Aktualizatsiia fondiv merezhi NAN Ukrainy v suchasnykh umovakh (normatyvy ta rekomendatsii shchodo vyluchennia dokumentiv) [Updating the funds of the National Academy of Sciences of Ukraine in modern conditions (normative and commendation regarding the withdrawal of documents)]. *Robota bibliotek naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u 2022 rotsi*, 28, 70–74. Retrived from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754> [In Ukrainian].
7. Posmietna, O., & Klochok, T. (2022). Suchasni tendentsii formuvannia ukrainomovnoi chastyny bibliotekhnogo fondu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (2018–2020) [Current trends in changes in the level of Ukrainian-language documents in the library collection of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (2018–2020)]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky*

Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho, 66, 111-121. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.66.111> [In Ukrainian].

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (1995). Probiblioteky i biblioteknu spravu: Zakon Ukrainy vid 27.01.1995 r., № 32/95-VR [On libraries and library affairs: Law of Ukraine dated January 27, 1995 .No. 32/95-VR]. *Databasa "Zakonodavstvo Ukrainy"*. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/go/32/95> [In Ukrainian].

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuvannia rozvytku ukrayinskoho knyhovydannia i knyhorozpovsyudzhennia. Zakon Ukrainy (Iz zminamy, vnesenymy zhidno iz Zakonom № 3731-IX vid 22.05.2024) [On Amendments to Some Laws of Ukraine on Stimulating the Development of Ukrainian Book Publishing and Book Distribution: Law of Ukraine (Amendedin accordance with Law No. 3731-IX of May 22, 2024)]. *Databasa "Zakonodavstvo Ukrainy"*. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20#Text> [In Ukrainian].

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). Pro vnesennia zmin do postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 lypnia 2016 r. №567 i vid 6 bereznya 2019 r. № 167. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 zhovtnia 2020 r. № 979 [On amendments to the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 27, 2016 No. 567 and dated March 6, 2019 No. 167. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 21, 2020 No. 979]. *Databasa "Zakonodavstvo Ukrainy"*. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2021-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy vid 25.04.2019 r., № 2704-VIII [On ening the functioning of the Ukrainian language as a state language: Law of Ukraine dated April 25, 2019, No. 2704-VIII]. *Databasa "Zakonodavstvo Ukrainy"*. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> [In Ukrainian].

12. Verkhovna Rada Ukrainy. (1999). Pro oboviazkovy iprymirnykdokumentiv: Zakon Ukrainy vid 9 kvitnia 1999 r. no. 595-XIV [About the obligatory copy of documents: Law of Ukraine dated April 9, 1999 No. 595-XIV]. *Databasa "Zakonodavstvo Ukrainy"*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14#Text> [In Ukrainian].

13. (2023). Rekomendatsii Ministerstva kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy shchodo aktualizatsii biblioteknykh fondiv u zviazku zi zbroinoiu ahresiieiu rosiiskoi federatsii proty Ukrainy [Recommendations of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine regarding the updating of library funds in connection with the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine]. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf> [In Ukrainian].

14. Soloidenko, H., & Kulakovska, T. (2023). Zberezheniabiblioteknoho fondu – priorytetnyi napriam diialnosti bibliotek naukovykh ustanov NAN Ukrainy v umovakh voiennoho chasu [Preservation of the library fund is a priority area of

activities of the libraries of scientific institutions of the NAS of Ukraine in war time conditions]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 68, 261-273. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.68.261> [In Ukrainian].

15. (2023). Stratehiia rozvytku Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (2022–2025) [Development strategy of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (2022–2025)]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 3-6. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_3 [In Ukrainian].

16. Yatskiv, Ya. S., Vakarenko, O. H., & Didenko, Yu. V. (2023). Naukovo-vydavnycha diialnist NAN Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Scientific and publishing activities of the National Academy of Sciences of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 6, 100-105. Retrieved from <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001404334> [In Ukrainian].

Larysa Pestretsova,

<https://orcid.org/0000-0001-7970-6652>,

Head of Department of Formation Library Collection,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

3, Holosiivskyi Avenue, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: pestretsova@nbuv.gov.ua

Yevheniia Bilko,

<https://orcid.org/0000-0002-5784-586X>,

Researcher,

Department of Formation Library Collection,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

3, Holosiivskyi Avenue, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: bilko@nbuv.gov.ua

Tetiana Klochok,

<https://orcid.org/0000-0003-1976-2024>,

Main Librarian,

Department of Formation Library Collection,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

3, Holosiivskyi Avenue, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: klochok@nbuv.gov.ua

MAIN ASPECTS OF ACQUISITION THE COLLECTION OF THE V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR (2022–2023)

Purpose of the article based on the analysis of informational and statistical sources, the article examines the main aspects of the acquisition collection of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine under adverse external factors. **The methodology** is based on the use of general scientific and special research methods, employing structural-functional and comparative statistical analysis. **Scientific novelty.** The study identifies the features development acquisition of collection under martial law, highlighting activities that contribute to the implementation of the state information policy regarding the updating of the library-information resources of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. The level of national Ukrainian-language publications within the processed documents of the library for 2022–2023 has been investigated, and a comparative analysis with the previous period (2018–2020) has been conducted. **Conclusions.** The research of accounting documents and statistical reports regarding the receipt of documents into the library fund of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine during 2022–2023, along with a comparative analysis with data from the Ivan Fedorov State Chamber of Ukraine, which performs the functions of state bibliographic registration of all types of publications in Ukraine, revealed the impact of the state of publishing activities in the country under adverse external factors on the dynamics of document receipts to the library.

Keywords: the formation of a library collection in the conditions of war, library-information resources, updating of library collections, sources of acquisition, obligatory copy documents of Ukraine, scientific publications, Ukrainian-language documents.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2024 р.